

Delo z otroki s posebnimi potrebami v času epidemije: vidik sodelovanja z izvajalkami dodatne strokovne pomoči

Simona Živec, univ. dipl. soc. ped., pomočnica ravnateljice in svetovalna delavka, Vrtec Slovenske Konjice

Epidemija koronavirusa je vplivala na različna področja dela in življenja v vrtcu, med drugim tudi na področje dela z otroki s posebnimi potrebami. Strokovni delavci smo bili primorani iskati nove poti in se prilagajati nastali situaciji, ki je od nas zahtevala veliko mero fleksibilnosti. Kot posebej pomembni so se izkazali timsko delo, medsebojno sodelovanje in strokovna podpora. V članku bom predstavila primer timskega in interdisciplinarnega sodelovanja v našem vrtcu s skupnim ciljem: uspešno delo z otroki s posebnimi potrebami v času epidemije.

Pomen timskega dela in interdisciplinarnega pristopa

Timsko delo sodi med temeljne usmeritve sodobnega sistema vzgoje in izobraževanja ter pedagoškega pristopa učee se družbe (Polak 2009). Timsko delo spodbuja medsebojno pomoč, skupno reflektiranje in razvijanje pedagoške prakse, pri čemer se medsebojna podpora kaže v sodelovanju, neposredni pomoči pri pedagoškem delu, izmenjavi izkušenj, idej in občutkov ob problemih in uspehih ter v sproščeni izmenjavi strokovne in osebne pomoči. Medsebojna podpora je pomembna predvsem ob uvajanju novosti (Polak 2009).

Interdisciplinarni pristop je način sodelovanja med različnimi strokovnimi profili, ki imajo skupni cilj. Nove situacije in razmere od strokovnih delavcev zahtevajo veliko znanja, spretnosti in sposobnosti, pri čemer so izzivi vedno bolj večdisciplinarni in posameznik težko obvlada vse znanje, ki ga potrebuje. Zato je interdisciplinarni pristop različnih strokovnih profilov pomemben pri povezovanju vsebin in načrtovanju strategij (Polak 2009). »Interdisciplinarni timi omogočajo povezovanje več strok. Člani tima se povezujejo med seboj na ravni nalog, spoznavanja in ravnanja« (Polak 2009, 40). »V takem timu vsakdo opravi svojo nalogo, ocene in mnenja pa prediskutira v timu, ki oblikuje skupno oceno in se odloči za nadaljnja dejanja. /.../ Komunikacija poteka v vodoravni smeri in hkrati podpira posameznika in tim.« (Praper 2001, 33–34)

Pri interdisciplinarnem timskem delu gre torej za sodelovanje in porazdelitev vlog glede na strokovno področje. Takšni timi skupaj načrtujejo, delajo drug ob drugem ter se vzajemno podpirajo

(Polak 2009). Pri takšnem sodelovanju se kaže vrsta pozitivnih strani različnosti med člani. Polakova (2009) izpostavi naslednje: različnost članov naredi timsko delo produktivnejše in bolj zadovoljujoče; različnost mnenj in izkušenj spodbuja ustvarjalnost in iskanje rešitve problemov; različnost zagotavlja razvijanje različnih spretnosti in iskanje virov pri reševanju izzivov; različna mnenja spodbujajo kritično razmišljanje; različne izkušnje članov bogatijo timsko interakcijo in diskusijo.

Aktiv za izvajalke dodatne strokovne pomoči v vrtcu

Eno izmed osnovnih področij svetovalne službe v vrtcu je sodelovanje s strokovnimi delavci na področju otrok s posebnimi potrebami. Svetovalno delo se nanaša tako na sodelovanje z vzgojitelji kot tudi z izvajalci dodatne strokovne pomoči. Svetovalna služba z obojimi sodeluje preko dejavnosti pomoči, razvojnih in preventivnih dejavnosti ter dejavnosti načrtovanja in evalvacije (Čačinovič Vogrinčič idr. 2008). V povezavi s tem v našem vrtcu delujeta dva strokovna aktiva:

- aktiv za vzgojitelje, ki imajo v oddelku vključenega otroka s posebnimi potrebami;
- aktiv za izvajalke dodatne strokovne pomoči v vrtcu.

Oba aktiva vodi svetovalna služba, osnovna naloga pa je timsko povezovanje in sodelovanje, pomoč in podpora ter reševanje aktualnih izzivov.

V šolskem letu 2020/2021 je v našem vrtcu prvič deloval aktiv za izvajalke dodatne strokovne pomoči. Aktiv je bil interdisciplinarno naravnani, sestavljalo ga je osem članic: pomočnica ravnateljice, svetovalna delavka, specialna pedagoginja

v razvojnem oddelku, dve logopedinji, študentka specialne in rehabilitacijske pedagogike, vzgojiteljica za dodatno strokovno pomoč in tiflopedagoginja. Posebnost aktiva je bila tudi ta, da so ga sestavljale članice iz različnih ustanov, skupno vsem pa je bila povezanost z delom z otroki s posebnimi potrebami v našem vrtcu.

Prvotni namen oblikovanja aktiva za izvajalke dodatne strokovne pomoči je bil izmenjava strokovnih izhodišč in interdisciplinarni pristop pri reševanju nastalih izzivov ter dilem na področju dela z otroki s posebnimi potrebami. Zaradi razglašene epidemije, zaprtja vrtcev ter prilagojenega načina dela pa so se pokazale tudi druge prednosti tovrstnega strokovnega povezovanja: poenotenje izvajanja dodatne strokovne pomoči na nivoju našega vrtca v času razglašene epidemije, opolnomočenje drug drugega v novi situaciji, deljenje primerov dobre prakse in novih metod dela ter medsebojna osebna in strokovna podpora.

Vrtci velikokrat nimamo zaposlenih svojih izvajalk dodatne strokovne pomoči, kar pomeni, da prihajajo iz zunanjih ustanov. Izredno pomembno je, da jim tudi znotraj naših ustanov najdemo mesto ter jim ponudimo možnost za razvijanje občutka pripadnosti ter damo pomen njihovemu doprino-

su h kakovosti izvajanja našega programa. Lahko se zgodi, da so samo popotniki iz ene ustanove v drugo, v resnici pa so veliko več – podaljšana roka svetovalne službe in most med različnimi deležniki v vrtcu pri pomoči otrokom s posebnimi potrebami. Tudi zunanji strokovnjaki morajo za dobro timsko delo in povezovanje izpolnjevati določene kompetence: zmožnost navezovanja stikov, zavezanost k skupnim ciljem, aktivno poslušanje, dobre komunikacijske spretnosti, pozitivna naravnost in prepoznavanje potreb (Polak 2009). Tekom aktiva smo krepili tudi te spretnosti.

Pri organizaciji in delu znotraj aktiva smo sledili več temeljnim načelom iz Programskih smernic za svetovalno službo v vrtcu (Čačinovič Vogrinčič idr. 2008). V ospredju delovanja aktiva je bilo načelo interdisciplinarnosti, strokovnega sodelovanja in povezovanja. »Delo svetovalne službe je zaradi kompleksne povezanosti pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj najbolj učinkovito, kadar jo sestavlja tim različnih strokovnjakov« (Čačinovič Vogrinčič idr. 2008).

Upoštevali smo tudi načelo aktualnosti, saj smo pri vsebinah izhajali iz aktualnih razmer in potreb tako članic aktiva kot tudi družbene situacije, v kateri smo se znašli zaradi epidemije. Načelo ak-

tualnosti pomeni, da svetovalna služba pri svojem delu upošteva posebnosti posameznega vrtca in izhaja iz vsakodnevnih potreb tako vrtca kot tudi življenjskih potreb posameznikov, ki stopajo v stik z njim (Čačinovič Vogrinčič idr. 2008).

Začeli smo ...

Na začetku šolskega leta so članice aktiva izpolnile anketo, katere namen je bil pridobiti informacije o želenih vsebinah ter pričakovanjih. Članice aktiva so v anketi izrazile željo po intervizijskih srečanjih, na katerih se obravnava aktualna tema, prav tako pa so izrazile željo po izmenjavi izobraževalnih vsebin, pripravljenih z njihove strani. Eno izmed vprašanj v anketi je bilo namenjeno iskanju močnih področij med članicami in iskanju strokovnih vsebin, s katerimi bi lahko vsaka članica doprinesla k delovanju aktiva. Odgovori so bili sledeči:

- tematike iz logopedskega področja, didaktični pripomočki;
- primeri dobre prakse do sedaj vidjenih pripomočkov in strategij;
- pomoč otrokom, ki imajo težave na čustveno-vedenjskem področju;
- vsebine s področja glasbe;
- znanje o delu s slepim in slabovidnim otrokom.

Iz zgoraj navedenih odgovorov se vidi pestrost močnih področij in doprinos interdisciplinarnega oblikovanja strokovnega aktiva.

Eno izmed vprašanj v anketi je bilo namenjeno zapisu pričakovanj v povezavi z aktivom. Članice so izpostavile naslednja pričakovanja:

- pogovor o aktualnih tematikah, razprava o kakšnem problemu, ki se pojavi, izvedeti več primerov dobre prakse;
- sproščen pogovor, razjasnjevanje nejasnosti, medsebojna pomoč, izmenjava mnenj;
- izmenjava izkušenj, nove ideje za izvajanje;
- obravnava aktualnih tem, s katerimi se srečujemo med dodatno strokovno pomočjo;
- diskusije o težjih primerih;
- izdelava razvojne lestvice ali razvojnih mejnikov po področjih.

Rezultati ankete so služili kot osnova za pripravo akcijskega načrta in vsebin na aktivih. S takšnim načinom zasnove smo srečanja soustvarjale ter se učile druga od druge. Izhajale smo iz aktualnih potreb skupine ter na podlagi tega omogočile pogoje za aktivno učenje in profesionalno rast. Prvo srečanje aktiva smo izvedli v živo, vsa nadaljnja pa, zaradi epidemioloških razmer, na daljavo. Na začetku smo načrtovali mesečna srečanja, ki pa so se v času zaprtja vrtca izvajala pogosteje, predvsem zaradi izraženih potreb. Prvotni namen

oblikovanja aktiva za izvajalke dodatne strokovne pomoči je bil izmenjava strokovnih izhodišč in multidisciplinarni pristop pri reševanju nastalih izzivov in dilem na področju dela z otroki s posebnimi potrebami. Zaradi razglašene epidemije, zaprtja vrtcev ter prilagojenega načina dela pa so se pokazale tudi druge prednosti tovrstnega strokovnega povezovanja: poenotenje izvajanja dodatne strokovne pomoči na nivoju našega vrtca v času razglašene epidemije; opolnomočenje drug drugega v za vse novi situaciji; deljenje primerov dobre prakse in novih metod dela ter medsebojna podpora. Tudi v strokovni literaturi lahko zasledimo velik pomen procesa oblikovanja tima, pri čemer se člani osredotočijo na: prepoznavanje pričakovanj, soglašanje z nameni in cilji tima, prepoznavanje zmožnosti in spretnosti članov tima, izražanje in prepoznavanje potreb posameznih članov tima (Polak 2009). Pogoj dobrega timskega dela so skupni cilji članov tima, ki so usklajeni s potrebami članov skupine. Timi so oblikovani s tremi osnovnimi cilji: večja učinkovitost pedagoškega dela; osebni in profesionalni razvoj članov; timsko delo je uspešno in bolj učinkovito, če temelji na pozitivnem vzdušju ter občutku pripadnosti kot izvoru motivacije (Polak 1999).

Izmenjav strokovnih izhodišč in smernic v času spremenjenega načina dela

Med epidemijo se je dodatna strokovna pomoč v vrtcu izvajala prilagojeno in odvisno od vrtca do vrtca. S strani odgovornih ustanov nismo prejeli enoznačnih in enotnih smernic in navodil, zato smo znotraj vrtca ter ustanov, od koder prihajajo izvajalke dodatne strokovne pomoči, iskali strokovne rešitve in načine izvajanja. Že na samem začetku smo si izmenjali strokovna izhodišča o pomenu izvajanja dodatne strokovne pomoči na daljavo – kako prilagoditi cilje, kakšne so možnosti staršev, kakšna so pričakovanja staršev, kako izvajati dodatno strokovno pomoč na daljavo. Želeli smo poenotiti izvajanje dodatne strokovne pomoči na nivoju našega vrtca, hkrati pa ga individualizirati glede na potrebe in možnosti posameznega otroka in družin. V ta namen smo pripravili obrazec za izvajalke kot dopolnitev k individualiziranemu načrtu za izvajanje dodatne strokovne pomoči med epidemijo. Obrazec je bil pripravljen s strani svetovalne službe kot pomoč izvajalkam in je vseboval različne elemente.

Evalvacija izvajanja dodatne strokovne pomoči med epidemijo

Pomembna vloga interdisciplinarnega dela je bila tudi analiza prilagojenega izvajanja dodatne strokovne pomoči, ki je v veliki meri potekalo na daljavo. S strani svetovalne službe v vrtcu se je z namenom analize pripravila anketa, ki so jo izpolnile izvajalke. Posluževale so se različnih pristopov izvajanja, pri čemer so se pri izbiri približale potrebam otrok in možnostim družin. Večina staršev se je na pobudo prilagojenega izvajanja odzvala pozitivno, zelo malo pa je bilo tistih, ki se za sodelovanje niso odločili. Tekom izvajanja so vse izvajalke zaznale kar nekaj izzivov:

- veliko časa je bilo potrebno nameniti za pripravo aktivnosti in pisanje navodil za starše;
- kako poiskati material, ki bi bil dovolj zanimiv za otroka preko računalnika;
- otežena je bila menjava dejavnosti, v primeru, da otrok ni sodelovalen;
- pojavljali se je občutek, da se obremenjuje starše;
- občasno je bila slabša internetna povezava;
- manjkalo je osebni stik, še posebej pri izvajanju določenih artikulacijskih vaj.

Kljub izzivom pa so izvajalke zaznale nekatere prednosti in priložnosti:

- Največja prednost se je pokazala na področju sodelovanja s starši. Le-ti so bili bolj vpeti v izvajanje dejavnosti, sodelovanje je bilo kontinuirano in so tako lahko po končani uri dejavnosti izvajali tudi sami.

- Nastalo je veliko novega in interaktivnega materiala ter gradiva, ki se lahko uporabi tudi v prihodnje.
- Pridobitev novih znanj na področju uporabe spletnih orodij in aplikacij.

Priprava izobraževalnih vsebin

Srečanja strokovnih aktivov smo izkoristili tudi za izmenjavo izobraževalnih vsebin, ki so jih pripravile članice aktiva na podlagi njihovih močnih strokovnih področij. Tako smo imeli srečanje na temo nadomestne komunikacije Pecs in srečanje na temo Čustvene inteligence otrok. Tovrstna oblika srečanja je bila zelo dobrodošla, predvsem z vidika pridobivanja novih znanj in spretnosti, bila pa je tudi priložnost za deljenje prakse z drugimi. V nadaljevanju bom nanizala nekaj povratnih informacij o izobraževalnih srečanjih:

- »Veliko znanja – novega in obnovljenega.«
- »Bilo je drugače, poučno in zanimivo.«
- »Hvala za čudovito soustvarjanje srečanja, dobro energijo in vse ideje. Veliko sem se naučila in dobila tudi nove ideje za delo!«
- »Vesela sem, da ste bile vse tako izčrpne in sodelovalne. V timskem delu je moč.«
- »Zelo poučno, prijetno srečanje. Zanimiv in malce drugačen način izmenjave mnenj, izkušenj, znanj.«
- »Zanimiva tema, skrbno pripravljena, aktivna udeležba vseh prisotnih, pridobljene nove informacije.«

Pomen strokovnega aktiva in pogled naprej

Na podlagi povratnih informacij članic je organizacija aktiva spodbudila občutek povezanosti med izvajalkami, ki sicer niso zaposlene v našem vrtcu; pomagal jim je pri reševanju izzivov pri delu s starši, otroki in vzgojitelji; učile so se druga od druge in iz konkretnih primerov. Za zaključek bi poudarila, da se je odločitev za organizacijo aktiva za izvajalke dodatne strokovne pomoči pokazala za zelo uspešno, še posebej v času epidemije. Za osebno in profesionalno rast potrebujemo timsko delo, povezovanje, medsebojno podporo, deljenje izkušenj, predstavitev primerov dobrih praks, strokovno pomoč, gledanje na izzive z različnih perspektiv in, kar je najpomembnejše, čas in prostor, kjer se lahko vsi ti procesi dogajajo. Z organizacijo in izvedbo aktiva smo vse to omogočili in dosegli.

Literatura

- Čačinovič Vogrinčič, G. idr. (ur.) (2008): *Programske smernice. Svetovalna služba v vrtcu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Polak, A. (1999): *Aktivnosti za spodbujanje in razvijanje timskega dela*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Polak, A. (2009): *Timsko delo v vzgoji in izobraževanju*. Ljubljana: Modrijan.
- Praper, P. (2001): *Timsko delo in skupinski proces. V: Skrivnost ustvarjalnega tima (str. 28–39)*. Ljubljana: Dedalus.